

Presentació

- CARLES SANTACANA
PRESIDENT DEL CENTRE D'ESTUDIS DE L'HOSPITALET
PROFESSOR D'HISTÒRIA CONTEMPORÀNIA DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

És lògic que una entitat cultural presenti un llibre d'esport? O més ajustadament, un llibre sobre un objecte que ha servit fonamentalment per a l'oci i l'esport? Aquesta pot ser la primera pregunta que hom es faci en veure el títol de l'obra que presentem i qui n'és l'editor. Més enllà encara d'aquesta «relació», és realment important l'estudi històric i rigorós de l'oci? No plantejaré més preguntes, encara que en la majoria d'ocasions sempre és millor una bona pregunta que no pas qualsevol resposta. Avui en dia, ningú s'atreveix a contestar negativament les qüestions que s'han formulat ací, encara que la resposta positiva no sigui gaire rotunda i entusiasta. Tanmateix, vol dir que alguna cosa s'ha avançat en la consideració que totes aquestes qüestions del lleure formen part del nostre reconeixement com a societat, i que per tant, pot tenir algun sentit que les estudiem.

El tema de fons és prou rellevant perquè preguntant-se per l'anàlisi intel·lectual —cultural, en definitiva— de l'esport i demanant-se per la relació entre esport i cultura, s'acaba qüestionant el contingut d'un concepte molt més compromès, que és la pròpia noció de cultura. I això perquè la sensibilitat que condueix a les anteriors respostes afirmatives no s'ha traduït encara a la nostra societat en el plantejament d'un tema bàsic, quin és l'estatut de l'esport en la nostra concepció de la cultura. Perquè la importància del fet social de l'esport, que tothom reconeix, només tindrà una traducció real en els mecanismes d'anàlisi de la societat quan es resolgui aquesta qüestió prèvia. Fa pocs dies els organitzadors de l'anomenada universitat d'estiu de la gestió cultural Interacció 96 posaven en evidència l'estat actual de la nostra reflexió sobre aquesta qüestió. En una taula rodona plantejaven obertament el tema «Esport i cultura», però es veié clarament que més enllà de les grans definicions, era difícil abordar amb precisió les relacions entre tots dos fenòmens, i sobretot es posava de relleu que els dos participants en aquella taula, Romà Cuyàs i Sebastià Serrano, hi reflexionaven des d'un punt de partida molt voluntarista, però que llur reflexió no responia a un cos de pensament assentat institucionalment, compartit. Tots dos són lloables *rara avis* en els seus respectius camps. En aquella ocasió el professor Serrano, amb la brillantor que el caracteritza, plantejava obertament la pregunta que esmentàvem abans, quin és l'estatut de l'esport en la nostra cultura? I deixava voluntàriament oberta la resposta.

Tot plegat indica que comencen a manifestar-se sensibilitats per la consideració social de l'esport, per abordar la temàtica des de la cultura, però que encara no es concreten les fórmules per a fer-ho.

Fora de les nostres fronteres —ara ja sense duanes a la barrera— el problema és igual de complex, però en canvi hi ha hagut un esforç molt més important per abordar-lo, si més no, en el camp de l'anàlisi social de l'esport. Hi ha hagut insignes catedràtics que no han considerat perdre el temps dedicar-ne una part important a l'anàlisi del fenomen esportiu. No es tracta ara de fer-ne relació, però sí que val la pena esmentar el nom dels sociòlegs Norbert Elias —alemany— o Eric Dunning —anglès—; o historiadors com el nord-americà Richard D. Mandell o el francès Pierre Arnaud, entre molts altres. O l'existència de múltiples plataformes de debat, amb revistes com la *International Review for the Sociology of Sport*, per citar-ne només una entre una bona colla de publicacions periòdiques que es plantegen temes que relacionen l'esport amb la política, els grups socials, el nacionalisme, les dones, la pròpia concepció del cos, etcètera, moltes de les quals són editades per universitats.

Considerant tots aquests condicionaments podem valorar més justament el llibre que presentem, un intent pràctic i concret, modest si voleu, partint de dues proposicions bàsiques, la de l'anàlisi seriosa de l'oci i l'esport, i la de considerar aquesta anàlisi important per a fer una real història de la societat. Basant-se en aquest plantejament, l'Enric Gil elabora una obra analítica i no anecdòtica, que ens permet, seguint el fil conductor d'un objecte —la bicicleta—, copsar els diversos aspectes socials interessants d'estudiar: des del desenvolupament tècnic del propi aparell a l'ús social, representat tant per la pràctica esportiva competitiva com per la xarxa associativa que genera al seu voltant, com també pel vessant lúdic de l'ús de la bicicleta, l'aspecte de mitjà de transport que també ha tingut en algunes etapes, i l'activitat econòmica que s'hi ha desenvolupat.

L'elecció de la bicicleta com a eix de l'estudi ens sembla molt encertada atès que l'artefacte en qüestió, la «màquina», com els agradava anomenar-la als ciclistes, és una mostra ben clara de l'evolució de la tecnologia. Ha resistit plenament les ziga-zagues d'un segle que va començar encara amb il·lusió per la idea de progrés, del qual la bicicleta era un símbol preferent, i ha aconseguit mantenir la vigència quan aquella idea de progrés s'ha trencat. Això es reflecteix en reivindicació de la bicicleta associada a l'ecologisme o a altres formes d'un turisme alternatiu. Per tant, un objecte que permet un recorregut prou ampli i ric.

El text, ben construït i i amè, ens aporta un conjunt de dades molt ampli, que sobretot valorem perquè la major part són inèdites. Realment, l'aportació documental del treball del nostre soci Enric Gil és de remarcar, i ha tingut el mèrit de diversificar prou les fonts, explotant acuradament la premsa, tant la local com la barcelonina, les diverses seccions de l'arxiu local, els arxius personals, els dels clubs ciclistes, el testimoni oral, els arxius fotogràfics i fílmics. És a dir, tot un exemple de riquesa documental.

Tot plegat, al servei d'un esquema explicatiu bàsicament cronològic, en el qual la temàtica de l'esport competitiu se'ns apareix com el més rellevant, però que no fa

una galeria de ciclistes, sinó que els personatges que hi apareixen estan ben situats en el context que els fa possibles.

Finalment, una darrera reflexió sobre el text que segueix es refereix al que aporta aquesta recerca per al coneixement del territori que n'és objecte d'estudi. Per a la història de l'Hospitalet aquest llibre significa la primera aproximació a la temàtica esportiva, fins ara absolutament desatesa. I aquest fet és rellevant perquè quan estem a punt de tenir —d'aquí uns mesos— una primera síntesi històrica de la ciutat promoguda pel nostre Centre d'Estudis, s'imposa un nou programa de recerca històrica que impulsi un coneixement de diversos aspectes monogràfics, especialment d'aquells en què els hospitalencs d'avui es puguin sentir reflectits. I això evidentment requereix un esforç centrat en la història social i cultural. Des d'aquesta perspectiva, aquest llibre és la primera pedra dins d'un d'aquests àmbits a potenciar, el de la història social de l'esport.

Per últim, agrair en nom de la Junta del Centre d'Estudis al propi autor, l'Enric Gil, i també als socis i sòcies de l'entitat, així com als propis protagonistes i testimonis, clubs ciclistes, familiars i veïns de la ciutat, els quals hi han col·laborat amb tant d'afecte i sensibilitat com nosaltres mateixos, i hem fet possible entre tots tant l'exposició, com aquesta publicació.